

A large group of men, likely a sports team or a group of winners, are posed in a snowy field. They are arranged in several rows, with some standing and others kneeling or sitting in the front. Most of the men are wearing heavy winter coats, hats, and scarves. Many of them are holding white certificates or diplomas, suggesting they are being awarded for some achievement. The background is a vast, open, snowy landscape under a pale sky.

Муус устар 10 күнүтөр "Алышман" Сынаалан жөнүнө баалагычар улусуспут аатын араас табысонах үнүштөлөгө дордохшоохук аатташыт; улусу ууе-уран демократынофа сайылгылар 30-тан таха сел кырата лох кылааттарын кыздарбит, нурут тапталын дыгачах кыдыт талмашнах дооомутун чыгааттылэр. Бас-

**ЭРИЛИК ЭРИСТИЙН ААТЫНАН
КОЛХУОС ТЭРИЛЛИИТЭ**

Оройуонга 1950 сыл сагатыттан кыра колхуостары холботолоохун сагаламмыта. Билин Чакыр нэһиллэгэр икки кыра колхуоһу холбоон биэр бөдөнгүйбүт "Правда" колхуос буолбупут. Колхуоспут олус табыллан 7 сыл-кылас кэмгэ биллэрдиик сайдыбышыт.

Колхозоска электростанция тутгам-
мыт электричество кууһун сырдатыла
эр буолбакка, үлэ да туһанар буолбун-
тут. Электрэнергия кууһунан уокка от-
тор масытын эрбэтэриит, пилораманы,
бурдук тардар мизлинсэни үлэтээр-
бит. Ити кэмгэ колхозос биир 3 тонналаах,
биир 5 тонналаах, 2 грузовой, биир 8 миз-
тэлэх ледовой массыналаммыта, биир
кыра Т-16 дизн трактордаммыта. Радио-
узел туруорунан бейүөлк иһигэр хас ыал
айгы радиоточка киллэрбиппит. Радиоһан
бүтүн дойдду, республика сонунун
таһынан оройуон, колхозос сонунун истэр-
бит, онноор араас лекциялартан, мунь-
ахтартан быһа трансляция оҥоһуллар бу-
олбуттара, кулуутка буола турар концен-
тер ыаллар дьимэлэригэр ньиригибиттэра,
суһал биллэриилэр бараллара. Станцо-
нарнай южоустановка атыылаһан бойо-
биппигэр хайдах сөп түбөһэринэн оройуон-
тан кюлолтона уларсан таһаартардыбыт
да, кыһа көрдөрөбүт.

Минийхэлбэр 4-түү ыал олоор, үүт аспар тусна хостоох уонсай дьыалэри туллулут. Үнүс оннук дьыани Саппыһара тутарга бэлэмнэнэн олооробут.

Эбэ хотону ноһомгу вагонетканын таһаарара, уута күөлгүн носуоһунан ыһылган ынах төбөтүн айыы мас хоруудан тийһэрэ. Кыстык, сайылык фермалар кэнэтиллибиттэрэ, сэргэхситиллибиттэрэ.

Оройуоннааҕы МТС-ка санга кэлбит пресс-барабанынан Толоон бөһүөлэҕин ортотугар кыһын курутар тийэр үрдүк дулга кээртээн сыппытын астардыыны уонна Таатта, Ньаах үрөхтэрин бастарыгар эмнэ кыратык да буоллар ыраас-

таарыны ызынчыт.

Элбэх сытылаах уюуна сытыны харабылаан төрөтөр буоламмыт сыгыттан төрүөрү үчүтүйдүк ынар буолбуштут. Итиннэ сыты ферматын сэхизиссэе Николай Дмитриевич Алексеев сыгыгыттар үлэлэир мээстэлэиргэр дмэ тутан тус-тусна хааччах бүтэй онотторон үлэ бөрүгү ыылыгыта. 1952 с. кырымахтаах саһыл ферматын тэринэн харчы дохуотун үрлэппиһит.

БНХАУ сүеүлтүн үүтүмдү кыратык да буоллар эбилгээ, ныйрой өлүүтө аччатыл-лан элбөх эти, арыалы өсөрөр, хортуолтуйтан үүнүүнү син ылар буоламмыт (бэл диятар табаах үүннэрэн) дьон дохуота үрдээбитэ. Элбөх үлэхиттээх дьон кыһылгы дохуоттарыгар эти, арыалы сыарданан тизээр буолбуттара. Оной олохпугун үчүздик тэримит курдук сананан өлөрбүтүт. Аны бурдук буола-тарын өнөстөр наада этэ. Оной Хондута Сэийтээн Чарангы курдук согуруу Таат-тааттан бурдук бааһыпатыгар сөптөөх Чараннаах халдыаһытыттан Анхайдаах баһытар дылы сирн көрөн, оной оройун специалистарын таһааран көрдөрөөрү киһиэтэ сылдьар кэмэ этэ.

Дэс итгн кэмнэг, 1952 снл снвгнтыгнр, оройгнн кнлхуостарын дргнс бгднгсгтгнр холбогнлгнур гнхбгт дгнн снрнх кнлнгн. Ол кэмнэг гнртнй рнйкнмгнн бнстнхн снкретарннн Стелн Ннколнвнч Ногоннцнй днлн Агнртнн тгртгнх бнлбннг кнннбннг глзлвнрг. Рнйгннн кнлхуостарн холбогнлгншгннн олус сэрнхтгнхтнх глзлзбнт. Снлнйгнчнлнрннн дгннгн сгбглгтэр, кннн бнлнлзх, гүрнхтгнх дгнн гтгнрнн гнрннрнн.

Бийизма Василий Петрович Харитонов дэжн республикара бйллэр советскай-партиянай үлэини салайааччыларын, актыбыйна түмэн көпсөнгитэ. Ити көмгө малларбыйт Хайахсыйт нэбилэизин салайааччыллара бийизини уонна Хадаар нэбилэизини Уруг Күүлүн байааэригэр холбоон колхуос тэрийэр туһунан үлэни ыьта сыйлаалара.

Муньнахха бигинги дьоммут: "Бодонсүтэр буоллаххытына Дирингэ эрэ барарга собүлүнүсхитин сеп этэ да, бэйэбэр да олорор кыахтаахпыт", дьэн эппиттара. Дьэ ити дьон санаатын үрөтүн кэниистэн партия райкомун пленумутар оройуон кизэг ыгырылылаах партийнай активга оройуон кулуубутар ыгытылыыт муньафат дьүүлэһэн оройуону 5 колхуос гына бодонсүтэр сеп дьэн быһаарылыны бүтэһиктээхтик ылыммыта. Колхуостары салайахтах үлэһиттэр сүүмүрдэтин, ананан барыттара. Сылан, Кытаанак, Арыылаах (Белолобский) колхостар холбоһон Сталин аатынан колхуос тэриллэбитэ. Председателлэрин Мугудайтан кэлэн Иван Ильич Сивцев, партком секретарынан Петр Прокопьевич Дычковский талылыыттар. Болтоно, Хатылы, Соловьев нэһиллэстэрэ холбоһон Субуруускай аатынан колхуос буолууларыгар председателини Гаврил Дмитриевич Ефимов райкомта үлэтин олорон тахсан быһбардаммыта. Одьуктуун, Мындагайы колхуостар холбоһон Калинин аатынан колхуос буоллуттара, Кэнчэри, Львович Колесов председатель буолбута.

Бийнги сойруу 4 колхуос бэйзбиг колхозтарбытыгар муниахтаан холбоһууну сөбүлээн ыһмак, быһаарынан

олорбутунут. Холбоонут колхуос аатын, усташтын, ис борзодонин уюна салалар колхуос ырабылышынатын талар уопсай муштаах Хайахыска оскуола көрдүөрүтүр уюна кылаастарынан олорон ытыллыгыта. Колхозка Эрилик Эристин аатын ингери бийерэммитта, усташ, ис борзодонин ытыллыгыта. Колхуос председателин Марк Романович Яковлев, солбууааччыларын Николлай Егорович Энергос, Константин Прокопьевич Далбаев, ревизиялыыр комиссия председателин Георгий Романович Гавышев бийер санаанан талалыгытара.

Мин тухай да састаанка кирибэртүм, ити ювэнэ "Принда" колхоз председателиг уурхайн уулзускаа куоракка анал балыһаһа элээ ыһыһылар учурашпын кэтэхэ олорор эгит. Райком секретара С. Н. Ноговицын: "Эмгэсн иккитин кэннэ үлэрин быһаарыахпыт, сыныннан эйтээн", — дьэйтэ.

Р. А. ФИЛИПОВ,
(Салгыкта бичээтлэнэ).

Сайдыы сана сабахтара

КӨРҮЛЛЭР КӨМӨНҮ ТУҢАНЫАХХА, САЙДЫАХХА

Саха Республикатыгар 2007-2011 сылларга тыа сиригэ социальнай-экономическай сайдылтын государственнай сыаллаах программата биэс сүрүн подпрограммалаах:

1. Агропромышленный комплекс сайыннары
2. Сыгшаны үүрдэгэн илгитини сайыннары
3. Хоту сир өбүгэ сагаттан үтэс буолбут үлэлэрин сайыннары
4. Тыл сирин кооперациялааһынын сайыннары
5. Тыл сирин түүлбэлэрин (олорор сирдэрин) сайыннары

Түүрт бастахы подпрограмманы олоххо кылларынга барыга 35540,6 мөл. солк. үбүлэһин көрүлэр. Манньык үбүлэһининин программаны олоххо кылларынга үлэлэспит, санааы кылларбит, тарыммит дьон туһаныахтара. Оһон олорон хааллааха манньык көмөттөн матарбытлар тийэрбит.

Мин бу ыстатыйага потребительской кооперативтары тэрийишгэ уюмга сылгыны үөрдээн иттигигэ аналлаах кооперативтары тэрийишгэ кыластык тохтуохтун баҕара-
бын.

[illegible]

Уопсай өйдөбүлү, ыңгар үлөтө

Тыя хаһайыстыбатын потребительскэй кооператив дин чингэтэрин материалнай, онгон да атын иржибидин тоторо сыйаллаах барыларынбас билигиттэр иэнир уонна демократическай түрүктэ олохуран салаллар граждандар эбэтэр юридическай сирэйдэр тэригиттэр буолар. Килии коммерческэйа суох тэригиттээн аарыллар уонна үлэтин көрүгүнэзэ маһыһтар: онгон таһаарар бородууһуунай: бататар, булар-талар, толорор, сүөһү итэро уола, үлэлэр.

Тэрийн уонна регистрацитайн

Сүүрэг, хэргийн үйлдэл:

- тухайн хэргийн үйлдэл, тэрийн үйлдэл, тэрийн үйлдэл;
- хэргийн үйлдэл, тэрийн үйлдэл, тэрийн үйлдэл;

- тэрийэр үлэнэн дьарыгтантан бадалах уонна эппиэттэстээх чылыгтэр бааллара;
- кооператив үлэтигэр потребительскай кооператив арас эбэттэр үлэтигэр сыһыаннаах, уотуттаах сэдэйа

ачтылар, специалисттар уонна үлэһиттэр баалара;

- [illegible]

Дунгон өндүгүү үлгүз күүскө ыгтылган наада. Нэһиликтэр салалталара, специалистара тахсыбыт документтарга, сокуоннарга уонна баар практикара олус дурдун субо-ама ыгтыллыахтаах. Төһөнөн дрон өйдүүн юмрор да соччон кооператив бөрө тирэхтээх буолуо, салгыы үлгүлөһүн бөрө өйүүн-санаанан салалды. Кооператив салгыы сайдыыта онгон тутулуктаах.

Төрийэр хамгийнхна уонна киин ээбикччэ
Кооператив төрийитинэн быраабыла бэлхыгынэн
көдүлүүр бөлөх дэриастандар. Бу бөлөх кооператив төрийи
ниин бадалах чиглээнэри булар (потребительский коопе-
ратив) кээдигэн кыратта суох юридикческый сирэйлэр эбэл
бистэн кыратта суох киин буулууһуна төрүөдэр.

1. Кооператив производственный-экономический улан баазонир техника-экономический түрүгүн байрайгыс бааламзайы.

2. Кооператив пайзын фондун кэмэйин бѣнаары.
 3. Кооператив устаабын бырайыгатын бэлэмизэин.
 4. Кооперативка чолпэн быһыытынан көргөн сайбыд-даныннытын хомууу.
 5. Кооператив чилиэстэрин уопсай тэрийэр муннаадын бэлэмизэ ыстыы.
- Кооператив сурун салайар докумуонунан устааба буолар. Онон юли отогһууттар улахан болгомо уурулу-охтаах уолна дүүллүлүннүөхтэх.
- Потребительский кооператив производственной уолна кредитный кооперативтан сурун уратытара:
1. Кооператив бейтэин чилиэннэригэр өтө өггөр, кооператив чилиэнэрэ бойлэрин хаһаайыстыбаларыгар үлэллэлэр.
 2. Бас билэр сирэ, тыа хаһаайыстыбатын бородуук-суяата суох.
 3. Байытэро бары киллэсэо сыал түрүүрүмүөт, өтө

ийн төлбөр олгохууд, өгө төлбөрсө себестоимоньт-
тан түгүдүктөөх буолар.

4. Чилиснэгэр сүрдэж, баайдарын өгтөн ысыгыт дохуотарын бэйлээрэ бас билдэлэр. Кооператив жилилэр дохуоттара элбэснэгэр, үлэлэрэ чэгсхэннэгэр көө өгсөр.
5. Байэтн чилиснэгэрн бйрдуулсубаларын эрлшн тлгтэв кысрбт дохуот чилисн бэйлэи бас билнэтэ буолар.

Тыя хажаайыстыбатын потребительскэй кооперативын тэрийнэгэ холобур быһыытынан сылгыны үүрдээ илтигэс хайдах тэрэнээнэхэ сөбүтэр уонна тоҥо бу салаа кооперативы тэрийэр мададьыгар тохтуом этэ.

Бастатан туран тогд кооперативна тэрилтэр нааданай
Государственный программнй снльнэ уордан ил
тингэ тэрэлхинээх хаһаайцагыба тэрлөөрүмүнэ ман
ныс көмөр ойбуулга ойнутаанаага ийснэгэ.

1. Хас биврдийн биеэр 1000 солк. (төмөрний биеэр-300 солк.) көрүллэр.
2. Тэрээнийнээх хаһаай-ахытабыа 100 сылтатта итэҕэһэ суох сылындаахха тиккэй бала тутуутутар анаа 350 тыһ. солк. босхо үбүдээһин көрүллэр.
3. Санта тэрийлибигт хаһаай-ахытабыа атаҕар туруутута анаа 5 сыл болдьохтоох 100 тыһ. солк. чигчэтиилээх кредиттэриллэр.

4. Сыгмы атыылаһыһыгар, эбэн аһылытынан хааччыллыга чөлчөтүлүбүз кредиттөрүллэр.

6. Сыл айны специализированной (племенной, переработкачлар сымахтаах) сыды итэрг хаһаайыстыбалары Саха Республикатын Президентин Грана илгириттэр.

Бу үежэ этилибиттэри таһынан кооператив чөлүөн
күрө күүстөрүн, үлстөрүн холбоон техника, саптаас чаа
атыыналарарыгар, араас хаһаай-хыбанный үлстөрү
кыахтара улаатыа.

1. Көмө, үл көрүдлөр ээсери, сагалдаанын таринни бы
таан. Холобур, сылгы инвентаризацията 2007 сыл

3. Сылгыны үөрдөөн илтигэ аһаан 2004 сыллаахха Саха Республикатын "Сылгыны үөрдөөн нитиы туһунан" сокуона тахсан туар. Подпрограмманы олоххо киллэриигэ аһаан сана нормативнай-правовой докумуонун таһаары тураллар, олох кытта бистэ маада.

Чурапчы улууһунан информационнай
модуль үлэтин үлэһитэ, билимнээх кыһааччы

"ПРОГРЕСС-КРЕДИТ" ҮЛЭТИТТЭН

Тэрийэр комиссыя

"Сага олох" редакционной-издательской холбогч ГҮ. Оффсетной бичээт. Сахарын № 55 Тираж 2079. 16.04.2008 с. бичээчээр бичигдсэн. Хаймат нэвчилээг үст: олгуурнууноо, чөлөөгөө уриа субуудал тахал. Индент: 5-10 мм. 8 с. бичээчээр бичигдсэн.